

ਜੇ ਕਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਜੇ ਕਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ ਦਾ ਜਨਮ ੧੧ ਮਈ ੧੯੯੫ ਨੂੰ ਅਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਹੋ ਕਸਚੇ ਮਦਨਾਪਲਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਬੜੇ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਉਮੋਡਕਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਨ ਫਾਕਟਰ ਏਨੀ ਬੇਸੰਟ ਨੇ ਗੇਟ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਕਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ ਭਵਿਖੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਹੋਣਗੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਐਸਣਾ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਬੇਸਿੰਟ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬੇਉਮੋਡਕਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਕਿਸੇ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਮਦ ਦੀ ਭਵਿਖਬਾਣੀ ਪਹਲੋਂ ਹੀ ਕਰ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਧਰਮਗੁੰਬਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬਖਾਨ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਪਾਰ-ਉਤਾਰੇ ਲਈ ਸਮੇਂ - ਸਮੇਂ ਤੇ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਮਨੁਸੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

੧੯੨੨ ਵਿਚ ਕਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ ਛੁੰਘੇ ਰੂਹਾਨੀ ਅਨਭਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕਰੁਣਾ ਦੀ ਛੋਹ ਹਾਸਿਲ ਹੋਈ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਦੇ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਸਮੇਂ ਤਕ ਉਹ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ

ਯਾਤਰਾ ੧੭ ਫਰਵਰੀ 1986 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਦਿਹਾੜੇ ਤਕ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਜੀਵਨ ਭਰ ਉਹ ਆਮ ਸਭਾਵਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਸੰਵਾਦ ਤੇ ਗੋਸ਼ਠੀਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਭੇਟ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਲਿਖਦੇ-ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਭੂਮਿਕਾ ਸਚਾਈ ਦੇ ਇਕ ਆਸਿਕ ਵਜੋਂ ਨਿਭਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਵੀ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਕ ਗੁਰੂ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੋਲਿਕ ਦਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉ ਸੀ—ਉਹ ਸਿਰਫ ਕਿਤਾਬੀ ਜਾਂ ਬੌਧਿਕ ਗਿਆਨ ਉਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਸਾਖ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਸਾਡੀ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਤੀ ਹੀ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ-ਭ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸਮਾਜ ਵੱਲ, ਸੁਰਖਿਆ ਤੇ ਸੁਖ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਭਟਕਦੇ ਮਨੁਖ ਵੱਲ, ਉਸ ਦੇ ਡਰ, ਦੁਖ ਅਤੇ ਸੌਂਪਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਹੀ ਬਚੀਕੀ ਨਾਲ ਮਨੁਸੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਗੁੰਡਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਅਹਿਸੀਅਤ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਸਚੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਰੁਸ਼ਨਾਇਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਲੋੜ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜੇ ਇਕ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਨਵੀਂ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਤਹਿਜੀਬ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕੇ।

ਕਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਸਿਖਿਅਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਧਰਮ, ਵਿਰਕੇ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜਸੀ-ਸੇਚ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਹੀ ਖੁਦ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਉਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਇਹੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਨੁਖ ਤੇ ਮਨੁਖ ਵਿਚਾਲੇ ਦੂਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਟਕਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਨੁਖ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਮਾਨਵਜਾਤੀ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪੂਰੀ ਮਨੁਖਤਾ, ਪੁਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਸਦਾ ਤੇ

ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨਾਲ ਮਨੁਖ ਦੇ ਛੂੰਘ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਉਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਕੌਮੀ ਵੰਡੀਆਂ, ਫਿਰਕੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੇਣ ਅਤੇ ਮਨੁਖ ਵੱਲੋਂ ਖੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿੰਧਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ, ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ, ਗੋਸ਼ਠੀਆਂ, ਭੇਟ-ਵਾਰਤਾਵਾਂ, ਨਿਜੀ-ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨੇਟਵਰਕ-ਜਰਨਲ ਆਦਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਮੂਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਤੋਂ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਆਡੀਓ ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਟੇਪ ਵੀ ਮਜ਼ੂਦ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਅਧਿਅਨ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਚ ਦੇ ਖੇਤੀ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸੰਜੀਦਾ ਅਧਿਅਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਤਮ-ਖੇਤ ਵੀ ਕਰ ਸਕਣ। ਕਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ ਨੇ

ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮਨ, ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨ ਤੋਂ ਹਾਮੇਸ਼ਾ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਇਸਾਈ ਜਾਂ ਬੌਧੀ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਖੋਜਬੀਨ ਤੇ ਦੌੜ-ਭੱਜ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮਨ ਸੱਚ ਨਾਲ ਤਜਰਬੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਤੇ ਚੱਲੋ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਫਿਰਕੂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਚੱਲੋ—ਸੰਸਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਹੋਰ। ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮਨ, ਮਨ ਦੀ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਡਰ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਂ ਨਿਸਾਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਥੋਂ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਆਸਥਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਇਸ ਧਾਰਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਓਹੀ ਬਚਿਆ ਹੈ ਜੋ ਹੈ—ਜੋ ਅਸਲ ਹੈ।

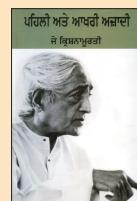
ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਥੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰ ਅਤੇ ਹਿੰਸਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਖਿੜਨ ਤੇ ਵਧਣ-ਫੁਲਣ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸਕੇ।

ਕਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ ਦਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਇੰਡੀਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ ਅਧਿਅਨ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੈਟਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਖ-ਵਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਤੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਦਾ ਅਯੋਜਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਰਟ੍ਰੋਟ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਆ ਕੇ ਜਿਗਿਆਗੁ ਖੇਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਅਧਿਅਨ ਤੇ ਮਨਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁਖ ਸਰੋਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਂਭਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਤਕ ਹੋ ਸਕੇ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

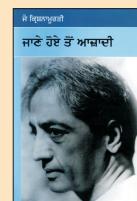
ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ :

The Krishnamurti Centre, KFI,
Rajghat Fort, Varanasi 221001
Ph: 0542-2441289 email: tpcrajghat@gmail.com
website: www.jkkrishnamurtionline.org

Krishnamurti Foundation India
Vasanta Vihar, 124-126 Greenways Road, Chennai 600 028
Ph: 044-24937803, 24937596 email: kfihq@md2.vsnl.net.in
website: www.kfionline.org

ਪਾਇਣੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਚਾਰੀ
ਜੇ ਕਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ

ਜਾਣੇ ਹੋਏ ਤੋਂ ਆਚਾਰੀ